

Голові разової спеціалізованої вченої
ради в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного
управління, професору
Саханенко С.Є.

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління, доцента **Герасимюка Костянтина Харитоновича** на дисертацію **Ломакіна Андрія Михайловича** «Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність теми дисертаційного дослідження Ломакіна Андрія Михайловича «Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні» є своєчасною, враховуючи ті глибокі суспільні, інституційні, нормативні та гуманітарні трансформації, що відбуваються в системі охорони здоров'я України, зокрема процеси децентралізації, цифровізації, а також зростаючі виклики у сфері забезпечення прав людини. Здоров'я людини є визначальною соціальною та правовою цінністю, а його охорона – ключовим напрямом державної політики, що перебуває у фокусі не лише національного, а й міжнародного публічного управління. В умовах багатовимірної кризи, проблема формування ефективного, етично орієнтованого та інституційно узгодженого механізму управління медичною сферою набуває стратегічного значення.

Обраний дисертантом підхід, що ґрунтується на інтеграції аксіологічних (ціннісних) засад у організаційно-правовий механізм публічного управління охороною здоров'я, є перспективним і водночас суспільно необхідним. Наукове осмислення проблеми не обмежується аналізом законодавчої бази чи адміністративних структур, а поглиблюється до рівня філософії державного управління, в межах якої цінності – гідність, рівність, справедливість, солідарність, автономія – стають фундаментом для формування легітимних і ефективних управлінських рішень. Такий акцент на гуманітарній сутності публічної влади дозволяє по-новому переосмислити не лише управлінську функцію держави, а й саму її відповідальність перед громадянами у сфері здоров'я, життя, безпеки.

В сучасних умовах особливої актуальності набуває завдання збереження людського капіталу як ресурсу відновлення та розвитку держави, і саме охорона здоров'я є інструментом його підтримки. Дисертант доводить, що ефективність цієї функції залежить не лише від фінансування чи організаційної моделі, а передусім – від здатності публічного управління реалізовувати морально виправдані рішення, що відповідають ціннісним орієнтирам суспільства. У цьому контексті важливе місце займає вивчення нових цифрових практик, ризиків алгоритмічної дискримінації, втрати контролю за даними, викликів етичної відповідальності, що виникають при трансформації медичного врядування у цифрову площину. Такий підхід демонструє системність дослідження та врахування міждисциплінарних викликів, притаманних сучасному публічному управлінню.

Дисертація Ломакіна А.М. виконана в межах науково-дослідної теми Національного університету «Одеська політехніка» «Правове регулювання державотворення соціально-економічних відносин в Україні (2022–2025 рр.)» (державний реєстраційний номер 0122U002193). Це ще раз засвідчує, що тематика дослідження відповідає пріоритетним напрямкам наукової діяльності в галузі публічного управління та адміністрування, має безпосередній зв'язок із державною політикою у сфері реформ, гуманітарного розвитку та охорони здоров'я.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження Ломакіна Андрія Михайловича є сучасною, глибоко обґрунтованою, інтегративною за своєю суттю та такою, що відповідає ключовим пріоритетам розвитку держави, а також світовим тенденціям у сфері гуманізації публічного управління. Вона має не лише теоретичне значення, але й прикладну спрямованість, що дозволяє вважати її суспільно значущою і вкрай своєчасною.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірності

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації Ломакіна Андрія Михайловича, мають високий рівень обґрунтованості, внутрішньої логічної цілісності й наукової переконливості. У процесі дослідження здобувач використав комплексну методологію, що поєднує системний, інституційний, аксіологічний, герменевтичний, порівняльний і прогностичний підходи. Такий синтез дав змогу не лише теоретично осмислити предмет дослідження, а й сформувати практикоорієнтовану модель аксіологічного механізму управління охороною здоров'я як багаторівневої системи, що поєднує нормативно-правові, інституційні та етико-ціннісні компоненти.

Особливої уваги заслуговує відповідність між структурою дисертації, метою, завданнями та сформульованими висновками. Кожен розділ завершується ґрунтовними узагальненнями, які не лише підсумовують зміст розділу, але й логічно формують основу для подальшого розвитку дослідження. Перший розділ дає глибоку методологічну і теоретичну базу, обґрунтовуючи необхідність аксіологічного підходу в публічному управлінні, другий розділ аналізує функціональну структуру механізму управління у сфері охорони здо-

ров'я в Україні та проблеми її фрагментарності, а третій спрямований на розробку перспективних векторів модернізації на основі європейських стандартів і цифрових інновацій з ціннісним наповненням.

У процесі дослідження автор сформулював низку важливих висновків, серед яких варто відзначити: обґрунтування неможливості побудови ефективної та сталої системи охорони здоров'я без урахування ціннісного виміру, доказ того, що аксіологічні принципи не можуть бути лише декларативними, а мають бути інституалізованими у нормативному та управлінському просторі, висвітлення ролі цифрових технологій не лише як інструментів, але як носіїв етичного навантаження. Автор показав, що ефективність управлінських рішень на пряму залежить від рівня довіри до інституцій, яка в сучасному суспільстві формується передусім через моральну легітимність політик.

Дослідник не лише критично осмислив існуючу систему управління медичною сферою, а й сформував низку чітких, системних і аргументованих пропозицій щодо її вдосконалення. До них належать: рекомендації щодо гармонізації національного законодавства з правовими актами ЄС та міжнародними ціннісними стандартами; пропозиції щодо створення етичної інфраструктури (етичні комітети, цифрові омбудсмени, громадські наглядові ради); механізми забезпечення прозорості, підзвітності, дотримання прав пацієнтів; ідеї щодо гуманізації цифрової трансформації охорони здоров'я, які включають запровадження етичних критеріїв до алгоритмів eHealth, систем big data та штучного інтелекту.

Отже, сформульовані наукові положення, висновки та практичні рекомендації Ломакіна Андрія Михайловича мають належне теоретичне підґрунтя, емпіричну підтвердженість, логічну завершеність і практичну релевантність. Вони можуть бути застосовані в процесі вдосконалення державної політики в галузі охорони здоров'я, у нормотворчій діяльності, при підготовці кадрів для системи публічного управління та при запровадженні цифрових реформ у чутливих гуманітарних сферах.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційне дослідження Ломакіна Андрія Михайловича є результатом комплексного, самостійного, міждисциплінарного аналізу, що поєднує філософсько-правову, адміністративно-правову, етичну, інституційну, управлінську та цифрову складові публічного управління у сфері охорони здоров'я. Високий рівень достовірності результатів обумовлений як ретельною побудовою методологічної основи, так і логічно завершеною структурою дослідження. У процесі роботи автор спирався на репрезентативну джерельну базу: українські та міжнародні нормативно-правові акти, акти біоетичного права, рішення ЄСПЛ, стратегічні документи ЄС, наукову літературу, статистичні дані та матеріали аналітичних звітів міжнародних організацій.

Достовірність підтверджується також узгодженістю положень дисертації з апробованими вітчизняними та зарубіжними підходами до осмислення гуманітарного виміру державної політики. Автор зумів органічно поєднати емпіричне поле українських реалій із теоретичним каркасом ціннісно орієнто-

ваного публічного управління, що дає змогу говорити не лише про відповідність дослідження найвищим академічним вимогам, а й про його практико-орієнтовану життєздатність.

Наукова новизна дисертаційної роботи є істотною, структурованою та цілком обґрунтованою. Вперше в науці публічного управління України аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я стали предметом цілісного системного дослідження. Автором сформульовано оригінальне поняття аксіологічного підходу як концептуальної системи правових, організаційних, управлінських і комунікативних рішень, що реалізуються з урахуванням фундаментальних людських цінностей – гідності, рівності, участі, прозорості, соціальної справедливості. Вперше обґрунтовано, що ці цінності не є декларативними орієнтирами, а мають бути внутрішньою сутністю нормативного та інституційного устрою медичної політики.

уперше:

- з'ясовано, що формування аксіологічних засад управління сферою охорони здоров'я в Україні бере початок із поступового усвідомлення суспільством пріоритету людських цінностей у реалізації права на медичну допомогу, що відображено як у трансформації публічного управління, так і в нормативно-правовому полі охорони здоров'я;

- встановлено, що аксіологічні принципи управління охороною здоров'я – гідність, солідарність, рівність, справедливість – виступають не зовнішніми критеріями оцінки, а внутрішнім функціональним ядром публічного управління у цій сфері, що забезпечує її стратегічну орієнтацію на підвищення якості та доступності медичних послуг;

- сформульовано авторське визначення аксіологічного підходу до організаційно-правового механізму управління охороною здоров'я як інтегрованої системи принципів, інструментів і методів правового впливу, що ґрунтуються на домінантах гуманізму, соціальної справедливості, поваги до гідності особи, й спрямовані на гарантування реалізації права на здоров'я;

- обґрунтовано специфічні властивості аксіологічно орієнтованого механізму управління: нормативна визначеність, ціннісно обґрунтована управлінська діяльність, системна координація суб'єктів, прозорість процедур, відкритість для участі громадськості та підзвітність державних рішень;

- аргументовано, що аксіологічна основа публічного управління медичною сферою виступає ключовим чинником збалансованого поєднання соціальних, економічних та етичних інтересів у процесі реалізації політики охорони здоров'я в умовах реформування.

удосконалено:

- розуміння аксіологічних засад як невід'ємного елементу організаційно-правового механізму, що має враховувати як національні конституційно-правові традиції, так і імперативи міжнародного права в галузі прав людини, адаптовані до сучасних викликів охорони здоров'я;

– підходи до імплементації європейських стандартів у національну систему охорони здоров'я через призму аксіологічної адаптації управлінських рішень, що дозволяє зміцнити легітимність нормативної політики та правову сталість інституційної структури.

набуло подальшого розвитку:

– концепція аксіологічного підходу до публічного управління охороною здоров'я, яка базується на принципах гуманізму, гідності, соціальної рівності, солідарності та прозорості як базових детермінант ефективної та легітимної медичної політики;

– обґрунтування значення аксіологічного виміру в контексті європейської інтеграції, що дозволяє не лише узгодити українське законодавство зі стандартами ЄС, а й переорієнтувати зміст управлінської діяльності на реалізацію публічного блага, забезпечення прав і потреб людини.

Таким чином, наукова новизна дисертації полягає не лише у формулюванні нових понять і підходів, а в розробці прикладних моделей, які можуть бути інтегровані в сучасну управлінську практику. Вона має як концептуальний, так і прикладний вимір, що надає дослідженню особливої цінності як для науки, так і для державної політики.

Достовірність результатів і практична значущість результатів дослідження

Достовірність результатів дисертаційного дослідження Ломакіна Андрія Михайловича підтверджується як методологічною логікою побудови всієї наукової роботи, так і якістю емпіричного та нормативного матеріалу, використаного у процесі дослідження. Автор ґрунтується на великій кількості джерел, включно з чинним національним законодавством, міжнародними договорами, практикою Європейського суду з прав людини, етичними деклараціями ЮНЕСКО, актами ЄС у сфері охорони здоров'я, науковими публікаціями українських і зарубіжних учених, статистичними звітами, аналітичними оглядами тощо. Це забезпечило належний рівень репрезентативності й глибини аналізу.

Також результати були представлені на низці науково-практичних конференцій, що підтверджує їх загальну релевантність і визнання в професійному середовищі. Автором також надано довідки про практичне впровадження результатів, зокрема в контексті підготовки навчальних курсів і напрацювання пропозицій до нормативних актів.

Окремої уваги заслуговує прикладний вимір роботи. Практична значущість дисертації полягає передусім у тому, що автор запропонував чітко структуровану модель аксіологічно орієнтованого організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я. Ця модель включає конкретні механізми втілення цінностей у практику державного управління: запровадження етичних комітетів, цифрових омбудсменів, індикаторів прозорості, механізмів громадського аудиту, консультативних рад, платформ зворотного зв'язку з пацієнтами, процедур інформованої згоди, відкритого алгоритмічного регулювання тощо.

У роботі обґрунтовано, що ціннісно орієнтоване публічне управління може стати чинником стабільності, довіри до влади, ефективного використання ресурсів і збереження людського капіталу – ключового ресурсу в умовах післявоєнної відбудови України. Це дає підстави говорити про потенційне використання напрацювань автора не лише у сфері охорони здоров'я, але й у ширшому контексті гуманітарної політики держави, включно з освітою, соціальним захистом, адміністративною юстицією тощо.

Практичне застосування результатів можливе у кількох напрямках:

1. У правотворчій діяльності – під час розробки або вдосконалення нормативно-правових актів, зокрема у сфері прав пацієнтів, прозорості процедур, цифрової етики.

2. У сфері публічного управління – для підвищення ефективності комунікації між органами влади, медичними установами та громадянами, через впровадження етичної звітності, стандартів відкритості, механізмів консенсусного ухвалення рішень.

3. У процесі реформування медичної системи – як підґрунтя для структурного переосмислення системи менеджменту у сфері охорони здоров'я, з урахуванням європейських стандартів та цифрових рішень.

4. У підготовці управлінських кадрів – шляхом інтеграції положень дисертації в навчальні програми для магістрів і слухачів підвищення кваліфікації у сфері публічного управління, права, медицини.

Таким чином, дисертація Ломакіна Андрія Михайловича є не лише академічно переконливою, але й значущою в прикладному вимірі. Вона надає конкретні інструменти для вирішення надзвичайно складних завдань, що постають перед публічним управлінням у галузі охорони здоров'я в умовах воєнного часу, соціальних трансформацій і цифрової революції. Це підкреслює практичну цінність роботи як для теорії, так і для управлінської практики.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях

Аналіз опублікованих наукових праць Ломакіна Андрія Михайловича свідчить про належне висвітлення основних положень і результатів дисертаційного дослідження у фаховому науковому просторі.

Тематика опублікованих статей відповідає змісту дисертації, охоплює її ключові розділи та положення, зокрема: теоретико-методологічні підходи до аксіологічного виміру публічного управління; інституційну структуру механізму управління охороною здоров'я; зарубіжний досвід та його значення для української моделі; етичні, правові та цифрові інструменти управління у медичній сфері. У статтях обґрунтовано як загальні методологічні позиції дослідження, так і конкретні практичні рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання та інституційної побудови механізмів управління.

Окрім того, здобувач неодноразово брав участь у наукових конференціях, що підтверджується тезами виступів, включених до збірників матеріалів конференцій. Це вказує на активну участь автора у науковій дискусії та апробацію результатів дослідження в академічному середовищі.

Таким чином, основні наукові положення, висновки та практичні пропозиції, викладені в дисертації, були своєчасно та у повному обсязі оприлюднені у фахових виданнях, що свідчить про наукову доброчесність, відкритість та системну роботу здобувача над обраною темою.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, окремі положення викликають наукову дискусію, що є ознакою актуальності теми та наукової зрілості здобувача. До таких дискусійних моментів можна віднести, по-перше, питання ступеня нормативного закріплення аксіологічних категорій у правових актах, зокрема у сфері охорони здоров'я. Автор пропонує досить амбітну програму імплементації ціннісно-етичних норм у законодавство, однак така трансформація потребує не лише нормативної волі, а й значної зміни управлінської культури, що є тривалим і складним процесом. Тому окремі пропозиції, хоч і теоретично обґрунтовані, можуть зіткнутися з труднощами на етапі реалізації.

По-друге, дисертантом запропоновано досить широке трактування понять «**публічне управління**» та «людський капітал», що місцями потребує чіткого операціонального визначення, зокрема при переході від теоретичного до прикладного рівня аналізу. У деяких випадках спостерігається концептуальне перетинання сфер публічного управління, етики, біополітики й цифрової трансформації, що, з одного боку, збагачує дискурс, а з іншого – потребує глибшого пояснення логіки інтеграції цих елементів у рамках однієї теоретичної моделі.

Крім того, бажаною видається глибша порівняльна характеристика зарубіжного досвіду, зокрема систем публічного управління в медичній сфері в країнах ЄС, які найбільше відповідають українському вектору реформ. Хоча зарубіжна практика в роботі представлена, подекуди вона має описовий характер і могла б бути поглиблена шляхом контекстуального аналізу.

Зазначені зауваження не мають принципового характеру й не знижують загальної наукової цінності роботи. Навпаки, вони свідчать про складність обраної теми та перспективність подальших досліджень у запропонованому автором напрямі.

Висновки і загальна оцінка дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Ломакіна Андрія Михайловича «Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні» є цілісним, ґрунтовним, логічно структурованим і самостійним науковим дослідженням, що відповідає сучасним вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Її наукове значення полягає не лише в систематизації теоретичних підходів до розуміння аксіологічної складової публічного управління, а передусім – у створенні нової концептуальної моделі управління медичною сферою на основі інтеграції ціннісних принципів у правові, організаційні та управлінські механізми.

Здобувач продемонстрував високий рівень володіння науковим інструментарієм, міждисциплінарну обізнаність, здатність критично осмислювати існуючі моделі публічного управління, а також сформував власне авторське

бачення того, яким має бути ціннісно орієнтований підхід до організації державної політики в охороні здоров'я. Такий підхід є надзвичайно важливим у світлі нових викликів – воєнних, гуманітарних, соціально-економічних і цифрових, з якими стикається сучасна Україна. Робота не тільки ілюструє необхідність переосмислення функцій публічного управління, а й пропонує конкретні шляхи підвищення його ефективності на основі гуманітарної легітимності, етичної відповідальності та довіри громадян.

Особливої уваги заслуговує те, що дисертант не обмежується загальними теоретичними міркуваннями, а надає пропозиції, придатні до впровадження в нормативно-правову практику, адміністративну діяльність і підготовку кадрів. Його рекомендації – зокрема щодо впровадження етичних стандартів, створення інституцій зворотного зв'язку, цифрових механізмів прозорості, оновлення змісту управлінських процедур – цілком відповідають вимогам адаптації української системи охорони здоров'я до європейських норм і стандартів.

Дисертація також має важливе значення для розвитку теорії публічного управління в цілому. Автор доводить, що без урахування аксіологічного контексту жодна реформа в гуманітарних сферах не може бути ефективною та сталою. У цьому полягає концептуальне новаторство й теоретичний прорив цієї роботи, що може слугувати основою для подальших досліджень у суміжних галузях: правознавстві, управлінні, етиці, соціальній політиці.

Наукові положення, сформульовані у роботі, мають належну аргументацію, новизну та логічність. Висновки цілком відповідають поставленій меті та окресленим завданням дослідження. Окрема увага приділена нормативним, інституційним і гуманітарним аспектам публічної політики, що дозволяє вважати дисертацію Ломакіна А.М. вагомим внеском у розвиток національної наукової школи публічного управління та адміністрування.

Оформлення дисертації відповідає чинним вимогам до кваліфікаційних наукових праць. Стиль викладення є академічним, науково виваженим, технічно грамотним. Текст логічно структурований, супроводжується коректними посиланнями на джерела, належним чином представленими висновками, таблицями, додатками та переліком публікацій.

На підставі всього викладеного можна стверджувати, що дисертаційна робота Ломакіна Андрія Михайловича «Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні» відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць, визначеним Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Опонент

кандидат наук з державного управління, доцент
Герасимюк Костянтин Харитонович
(Вінницький національний медичний університет
імені М.І. Пирогова)